

BESLUT
1999-04-20

231-10248-98
81-215

(Delgivningskvitto)

Kjell Svanberg
Lilian Svanberg
Tallskogsv 18B
864 33 Matfors

**BILDANDE AV HÖGÄNGE NATURRESERVAT I SUNDSVALLS KOMMUN
VÄSTERNORRLANDS LÄN.**

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET

Reservatets benämning	Högänge naturreservat
Objektnummer	2202087
Kommun	Sundsvall
Socken	Stöde
Fastigheter	Del av Vigge 2:20
Markägare	Kjell och Lilian Svanberg
Lägesbeskrivning	Ca 19 km väster om Matfors, intill väg 305 mellan Stöde och Hassela
Topografisk karta	17G NO
Ekonomisk karta	17g 2j
Geokod	17G 2J 1A8H
Gräns	Reservatets gräns är markerad med heldragen linje på karta, se bilaga 1
Area	2,3 hektar
Därav landareal	2,3 hektar
Naturtyper	Ängsmark ca 2 hektar, f d åker ca 0,3 hektar
Naturgeografisk region	30a
Naturvårdsförvaltare	Länsstyrelsen

BESKRIVNING AV RESERVATET

Högänge naturreservat är belägen i en sydvästsluttning på Viggessjöns östra sida nära väg 305, på ca 180 meters höjd över havet. Bergrunden i området består framför allt av gnejsgranit och jordarten är en basrik morän vilket ger upphov till en rik flora.

Reservatet utgörs till större delen av en ängsmark med mycket artrik flora. Sluttningen uppvisar en mosaik av växtsamhällen, från torräng till fuktäng. Ett flertal sällsynta och/eller hotade växtarter förekommer, t ex fältgentiana, finnögonströst, brudsporre, vildlin och sandviol. Ängssvampfloran är också rik med bl a de mycket sällsynta arterna fager vaxskivling, dadelvaxskivling och mjölrödskivling. Inom området finns några små f d åkrar samt en timrad sommarladugård.

ÄRENDETS BEREDNING

Högänges ängsmark fick högsta värdeklassificering i den landsomfattande ängs- och hagmarksinventeringen som gjordes 1987. Redan i slutet av 70-talet hade området uppmärksamats av botanister för sin artrika flora.

Högänge är redovisat som ett naturvårdsobjekt (81198) hos länsstyrelsen och finns med i länsprogrammet för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Området ingår även i den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet och är föreslaget som nytt riksintresse för naturvård.

Området är redovisat som jordbruksmark i kommunens översiktsplan och inga motstående intressen finns angivna. Markägarna har utan krav på ersättning godkänt innehållet i nedanstående beslut.

GRUND FÖR BESLUT

Högänges ängsmark är en av länets mest välbevarade ängar. Området är mycket värdefullt då det utgör en sällsynt rest av en i länet tidigare mycket vanlig form av markutnyttjande. Ängsmarken är av förhållandevis stor areal, den hyser ett flertal hotade och/eller sällsynta växtarter som är beroende av slätter- och/eller beteshävd för sin fortlevnad och den har en lång kontinuitet som hävdad fodermark.

Området bör skyddas på grund av dess höga biologiska och kulturhistoriska värden och dess betydelse för kännedomen om landets natur.

Länsstyrelsen bedömer att naturreservatet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i naturresurslagen.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Med stöd av 7§ naturvårdslagen (1964:822) beslutar länsstyrelsen att det område som utmärkts på bifogad karta (bilaga 1) ska utgöra naturreservat.

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 och 10 §§ naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsbestämmelser skall gälla beträffande naturreservatet.

ÄNDAMÅLET MED NATURRESERVATET

Ändamålet med reservatet är att för framtiden bevara och vårda ett område av äldre odlingslandskap med dess höga natur- och kulturvärden.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i rätten att förfoga över fastighet inom reservatet

Utöver vad som för övrigt gäller är det förbjudet att

1. spränga, borra, gräva, schakta, utfylla eller tippa
2. dika eller dämna
3. dra fram permanent mark- eller luftledning
4. anlägga väg, parkeringsplats, led eller spång
5. uppföra byggnad, upplag eller annan anläggning
6. skogsplantera
7. sprida bekämpningsmedel, kalk eller gödselmedel
8. inplantera för trakten främmande växt- eller djurart
9. upplåta mark för militär övningsverksamhet eller idrottstävling
10. att utan länsstyrelsens tillstånd riva eller förändra befintlig byggnad

Föreskrifterna utgör inte hinder för de åtgärder som behövs för att tillgodose ändamålet med reservatet och som närmare anges i bifogade skötselplan (bilaga 2).

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående markägares eller annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att följande åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet

1. utmärkning av reservatsgräns
2. uppsättning av informationstavla

3. uppsättning och underhåll av hägnader
4. årlig slåtter- och beteshävd enligt skötselplan (bilaga 2)

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Utöver vad som för övrigt gäller är det förbjudet att

1. framföra motordrivet fordon
2. tälta eller göra upp eld
3. göra åverkan på mark, växter eller djur, t ex genom att gräva upp eller plocka växter, insamla insekter eller trampa ned växande gröda
4. rida eller cykla
5. medföra ej kopplad hund
6. uppsätta skylt, göra inskrift e dyl
7. utföra vetenskapliga undersökningar utan länsstyrelsens tillstånd

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen av reservatet.

1. Länsstyrelsen fastställer de föreskrifter om naturvårdsförvaltningen som framgår av bifogad skötselplan, bilaga 2.
2. Länsstyrelsen ska vara naturvårdsförvaltare. Vid åtgärder i reservatet ska samråd ske med markägaren.

Detta beslut har meddelats med stöd av naturvårdslagen. Upplysningsvis vill länsstyrelsen nämna att från och med den 1 januari 1999 gäller miljöbalken, som ersatt bl a naturvårdslagen. Enligt lag om införandet av miljöbalken (SFS nr 1998:811) gäller dock att ärenden som inletts före balkens ikraftträdande skall handläggas och bedömas enligt äldre bestämmelser, d v s som i detta fall föras till beslut enligt naturvårdslagen. De föreskrifter m m som meddelats i beslutet med stöd av naturvårdslagen äger tillämplighet med stöd av miljöbalken.

Den som vill klaga över detta beslut skall skriva till miljödepartementet, men skicka eller lämna skrivelsen **till länsstyrelsen**, postadress: Länsstyrelsen, Samhällsbyggnadsenheten, 871 86 HÄRNÖSAND.

Skrivelsen skall ha kommit in inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet. I skrivelsen skall Ni ange vilket beslut som överklagas och den ändring som begärs. Skriv namn, adress, telefonnummer och ärendets nummer. Om ni önskar ytterligare upplysningar, ta kontakt med Heléne Öhrling telefon 0611-29 656.

I handläggningen av detta ärende har deltagit landshövding Börje Hörnlund beslutande,
samt
företrädare för näringslivsenheten, förvaltningsenheten och samhällsbyggnadsenheten.

Börje Hörnlund

Heléne Öhrling
Samhällsbyggnadsenheten, tel 0611-29 656

Bilaga

- 1 Beslutskarta
- 2 Skötselplan



Bilaga 2

SKÖTSELPLAN FÖR HÖGÄNGE NATURRESERVAT

ALLMÄN BESKRIVNING

Administrativa data

(se reservatsbeslutet)

Grunden för beslutet samt föreskrifter

(se reservatsbeslutet)

Historik

De äldsta historiska källor där byn Vigge omnämns är från 1530-talet. År 1769 noterar Magnus Nordenström att Vigge "war bebodd för flere hundra år tillbaka". Ett flertal

fornlämningar, bl a gravar och husgrundsterrasser, visar att området var bebott redan på järnåldern.

Storskifteskartan över Vigge är från år 1759 och visar att merparten av byns gårdar då var belägna på västra sidan av sjön. På östra sidan hade man fåbodvallar och ängsmark. Namn som Svartsvedjan, Lillsvedjan och Svedjegälan visar på områdets tidigare användning som svedjemark. Det nuvarande reservatsområdet anges vid denna tidpunkt vara beväxt med "hära och småstarr" (hära =stagg). I sydost anslöt fåbodvallarna som också omfattade en mängd smååkrar och ned mot Viggessjön fanns fuktiga ängsmarker. En hägnad avskiljde ängsmark och fåbodvallar från omgivande betad skog.

Laga skiftet genomfördes i Vigge 1866-67. Av den karta som då upprättades framgår att det inom området fanns ängsmark, åker och skogbacke. De f d åkrar som går att se idag kan man återfinna på denna karta. Gårdsbebyggelsen ligger på södra sidan vägen i ungefär samma läge som idag. Övre delen av backen kallas fortfarande "bovallen", trots att området vid den här tiden troligen inte längre fungerade som fåbod. På anslutande utmark fanns svedjor och betad skog.

Högänges ängsbackar lieslogs på traditionellt vis fram till omkring 1960. Därefter vidtog en tre decennier lång period då området betades av får. Sedan 1991 hävdas ängen ovan vägen åter genom slätter. I den nordvästligaste delen återupptogs slätten fr o m 1996.

Natur- och kulturvärden idag

Ängsmarken i Högänge ligger i en kraftig sydvästsluttning ned mot Viggessjön. Bergrunden i området är framför allt gnejsgranit och jordarten en basrik morän vilket tillsammans med sluttningens varierade fuktighetsgrad gett upphov till en rik flora.

Ängsmarken innehåller en mosaik av framför allt örtrik friskäng, stagghed och gräslågstarräng. Floran är mycket artrik med bl a vanlig låsbräken, dvärglumner, darrgräs, fågelstarr, brudsporre, tvåblad, vildlin och sandviol. Fältgentiana förekommer rikligt med både blå och vit blommfärg. Finnögontröst (hotkategori 1, akut hotad) och ängssvampen dadelvaxskivling (hotkategori 4, hänsynskrävande) förekommer här på sina enda kända växtplatser i Medelpad. Ängssvampfloran är även i övrigt rik med bl a fager vaxskivling (hotkategori 2, sårbar) och purpurbrun jordtunga (hotkategori 4, hänsynskrävande).

Inom ängsmarken finns några mindre f d åkrar. I övre delen av området står en timrad sommarladugård och i östra delen en sentida redskapsbod. Området omges av ett fårstängsel.

Tillgänglighet och känslighet

Ängsmarken ligger lättillgängligt i anslutning till väg 305. En parkeringsplats finns vid bönhuset. För närvarande utgör inte besökande något hot mot naturvärdena. Skulle antalet besökare öka finns risk för trampskador på vegetationen.

Källor

Storskifteskarta Vigge by år 1759, akt 8 Stöde sn, Lantmäteriet
Laga skifteskarta Vigge by år 1866-67, akt 98 Stöde sn, Lantmäteriet
Ängs- och hagmarker i Västernorrlands län, del 1 Medelpad, Länsstyrelsen i

Västernorrland 1990:2
Jordstjärnan nr 2, 1992, Sveriges Mykologiska Förening
Art/area-analyser 1995, opubl, Länsstyrelsen
I odlingslandskapet - strövtåg kring Stödesjön, Länsstyrelsen i Västernorrland 1995:1

PLANDEL

Disposition och skötsel

Övergripande mål

Målet med reservatets skötsel är att vårda och bruka området på traditionellt sätt så att dess biologiska och kulturhistoriska värden bibehålls.

Kvalitetsmål

Området ska skötas så att:

- den höga artrikedom och arttäthet som är kännetecknande för välhävda ängsmarker bevaras och utvecklas
- hävdberoende arter, t ex fältgentiana, brudsporre och vildlin kan bibehålla eller öka sin mängd
- hotade och sällsynta arter som finnögkontröst och dadelvaxskivling kan leva kvar i livskraftiga populationer

Generella riktlinjer för skötseln

Nedanstående riktlinjer är generella. Detaljerna när det gäller skötseln av området ska regleras i skötselavtal med brukare och/eller entreprenörer.

Ängsmarken ska skötas traditionsenligt genom årlig slåtter med skärande redskap i slutet av juli, torkning av höet på marken några dagar samt noggrann räfsning. Årligt efterbete av ängen under hösten ska eftersträvas.

De små f d åkrarna sköts tillsvidare som äng men kan gärna åter nyttjas till åker i framtiden. En förutsättning för återupptagande av åkerbruk är att detta sker på traditionellt sätt och att det inte innebär någon negativ påverkan på ängsmarken. Åkrarnas form får inte förändras och samråd ska först ske med länsstyrelsen.

Dokumentation av utförda skötselåtgärder

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för att dokumentation av utförd skötsel och uppföljning av uppsatta mål görs. De avtal som tecknas med entreprenör/brukare ska innehålla uppföljningsbara skötselåtgärder och villkor samt krav på att denne/dessa dokumenterar utförda skötselåtgärder årligen. Tidpunkt för slåtter respektive höbärgning, typ av slåtterredskap, röjningsinsatser samt tidpunkt för efterbete ska antecknas.

Uppföljning ska göras av hur uppsatta skötsel mål och kvalitetsmål uppfylls. Mätning av kvarstående vegetation (gräslinjal) ska göras minst vart tredje år och mätning av arttäthet (art/area-analys) minst vart femte år. Frekvensanalys av någon eller några hävdberoende arter görs lämpligen i anslutning till art/area-analysen. Skötseln ska även dokumenteras genom fotografering.

Utmärkning

Utmärkning av reservatets gränser ska ske enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar.

Friluftsliv

Allmänheten har tillträde till reservatet i den utsträckning detta inte strider mot bevarandebestämmelserna. Några speciella anordningar för allmänheten ska ej göras annat än att en informationstavla sätts upp vid vägen, mitt emot parkeringen vid bönhuset. Besökare ska uppmanas att inte trampa ned vegetationen före slåttern. Även en folder om reservatet bör tas fram.

Jakt

Reservatsföreskrifterna utgör ingen inskränkning i jakträttigheterna.

Brandbekämpning

Ev bränder ska släckas inom reservatet.

Finansering av naturvårdsförvaltningen

Skötseln av reservatet finanseras av skötselmedel samt i den mån det är möjligt av miljö- stöd.